

Sygn. akt SDI 44/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Rafał Malarski

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych,

w sprawie **radcy prawnego J. H.**,

obwinionego z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 6 ust. 1 i art.
28 ust. 10 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 23 września 2016 r.

kasacji wniesionych przez obrońcę obwinionego oraz Ministra Sprawiedliwości
od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych
w W. z dnia 15 marca 2016 r.,

zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby
Radców Prawnych w S. z dnia 27 lipca 2015 r.,

**uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę Wyższemu
Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W.
do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Radca prawny J. H. obwiniony został o dokonanie siedmiu przewinień dyscyplinarnych z art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych i norm Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, w związku z zaniechaniami jakich miał się dopuścić jako pełnomocnik z wyboru A. P.

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w S. orzeczeniem z dnia 27 lipca 2015 r., sygn. akt .../2014, uniewinnił J. H. od sześciu zarzutów i uznał go za winnego jednego przewinienia służbowego polegającego na tym, że działając jako pełnomocnik z wyboru A. P. w S. w dniach od 10 kwietnia 2013 r. do dnia 24 kwietnia 2013 r. nie wniósł apelacji od wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 14 marca 2013 r., sygn. akt I C .../11, to jest za winnego przewinienia służbowego z art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w związku z art. 28 ust. 5 i 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i za przewinienie to wymierzył mu karę nagany z ostrzeżeniem.

Odwołania od tego orzeczenia wnieśli Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w S. i obwiniony.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego zaskarżył orzeczenie w części obejmującej uniewinnienie obwinionego od przewinień dyscyplinarnych zarzucanych mu w punktach 1 i 2 . Zarzucił orzeczeniu błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść orzeczenia i wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uznanie obwinionego za winnego czynów z punktów 1 i 2 i wymierzenie mu kar zgodnych z wcześniejszym wnioskiem rzecznika.

Obwiniony zaskarżył z kolei orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w S. w części obejmującej punkty 6 i 8 części dyspozytywnej, to jest w zakresie uznania go za winnego przewinienia dyscyplinarnego i rozstrzygnięcia o kosztach. Obwiniony sformułował w odwołaniu szereg zarzutów obrazy przepisów prawa materialnego, obrazy przepisów postępowania i błędu w ustaleniach faktycznych i wniósł o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Okręgowemu Sądowi Dyscyplinarnemu Okręgowej Izby Radców Prawnych w S.

Po rozpoznaniu obu odwołań, Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W. orzeczeniem z dnia 15 marca 2016 r., sygn. akt .../2015,

zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że uznał obwinionego za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego opisanego w punkcie 1 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i wymierzył mu za nie karę nagany i karę dodatkową zakazu wykonywania patronatu przez okres roku oraz uznał obwinionego za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego opisanego w punkcie 2 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i wymierzył mu za nie karę nagany. W pozostałym zakresie zaskarżone orzeczenie utrzymane zostało w mocy.

Kasacje od tego orzeczenia wnieśli Minister Sprawiedliwości i obrońca obwinionego.

Minister Sprawiedliwości zaskarżył orzeczenie na niekorzyść obwinionego w części dotyczącej punktów 1 i 2 tego orzeczenia, to jest w części, w której uznano J. H. za winnego dwóch przewinień dyscyplinarnych. Minister Sprawiedliwości zarzucił orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na jego treść, to jest art. 454 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych poprzez skazanie obwinionego radcy prawnego w postępowaniu odwoławczym za czyny opisane w punktach 1 i 2 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, podczas gdy Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w S. orzeczeniem z dnia 27 lipca 2015 r. uniewinnił go w pierwszej instancji od ich popełnienia.

Minister Sprawiedliwości wniósł w kasacji o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w tym zakresie i przekazanie sprawy Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W. do ponownego rozpoznania.

Obrońca obwinionego zaskarżył w kasacji orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. w całości i zarzucił:

1. naruszenie art. 117 § 2 i 2a k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez nieodroczenie rozprawy poprzedzającej wydanie zaskarżonego orzeczenia, pomimo wniosku obwinionego o jej odroczenie, który należycie usprawiedliwił niemożność stawiennictwa przedkładając zaświadczenie lekarza sądowego o niemożności uczestnictwa w rozprawach sądowych w

dniach poprzedzającym i następującym po dniu wyznaczonej rozprawy,

2. naruszenie art. 454 § 1 k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez skazanie obwinionego przez sąd odwoławczy za czyny wskazane w punktach 1 i 2 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, od popełnienia których sąd dyscyplinarny pierwszej instancji go uniewinnił (czyli wbrew wyraźnemu zakazowi przewidzianemu przez cytowany przepis procedury karnej),
3. naruszenie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez nieumorzenie postępowania dyscyplinarnego co do czynu opisanego w pkt 6 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, pomimo że czyn tam opisany nie wyczerpuje znamion przewinienia dyscyplinarnego,
4. naruszenie art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez skazanie obwinionego za czyn nie stanowiący przewinienia dyscyplinarnego przewidzianego w powołanym przepisie,
5. naruszenie art. 424 § 1 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez pominięcie w uzasadnieniu orzeczenia dowodów na jakich oparł się Wyższy Sąd Dyscyplinarny,
6. naruszenie art. 424 § 2 k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez niezawarcie w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia okoliczności, jakie Wyższy Sąd Dyscyplinarny miał na względzie przy ferowaniu kary orzeczonej za czyny opisane w punktach 1 i 2 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego,
7. naruszenie art. 4, art. 5 § 2 i art. 7 k.p.k. w związku z art. 74¹ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z dyrektywami określonymi w art. 7 k.p.k. i art. 5 § 2 k.p.k..

Obrońca obwinionego wniósł o uchylenie zaskarżonego kasacją orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W.

W toku rozprawy kasacyjnej Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. wniosła o uwzględnienie obu kasacji.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zarzuty zawarte w obu kasacjach okazały się zasadne i konieczne stało się uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W.

Postępowanie dyscyplinarne to postępowanie o charakterze represyjnym, a odpowiedzialność za przewinienia dyscyplinarne zbliżona jest do odpowiedzialności karnej. Z tego powodu w odniesieniu do postępowań dyscyplinarnych stosuje się poza specyficznymi regulacjami, które ich dotyczą, także przepisy procesowe zawarte w Kodeksie postępowania karnego. Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w art. 74¹ stanowi, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego (k.p.k.). Ta decyzja ustawodawcy podyktowana jest w dużej mierze potrzebą zapewnienia obwinionym w toku postępowań dyscyplinarnych możliwości korzystania z zawartych w k.p.k. regulacji o charakterze gwarancyjnym. Jedną z nich jest reguła *ne peius* z art. 454 § 1 k.p.k. Przepis ten, znajdujący niewątpliwie zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym, stanowi, że sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji. Rozwiązanie to zapewniać ma oskarżonym, czy jak w postępowaniach dyscyplinarnych obwinionym, możliwość skorzystania z możliwości poddania wyroku skazującego kontroli odwoławczej. Wiąże się to z konstytucyjną zasadą dwuinstancyjności.

Kiedy zatem sąd odwoławczy rozpoznający wniesiony na niekorzyść oskarżonego środek odwoławczy dojdzie do wniosku, że uniewinnienie oskarżonego przez sąd pierwszej instancji było niezasadne, może jedynie uchylić zaskarżone orzeczenie i skierować sprawę do sądu *a quo* do ponownego rozpoznania. W polskiej procedurze karnej wykluczone jest bowiem na podstawie

art. 454 § 1 k.p.k. skazanie przez sąd odwoławczy oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji. W przedmiotowej sprawie zakaz ten został złamany przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W. W tym stanie rzeczy zarzut kasacji Ministra Sprawiedliwości i odpowiedni zarzut kasacji obrońcy obwinionego są zasadne i konieczne było uchylenie tej części zaskarżonego orzeczenia.

Zasadny jest nadto zarzut pierwszy kasacji obrońcy obwinionego, dotyczący nieodroczenia rozprawy poprzedzającej wydanie zaskarżonego orzeczenia. Sytuacja w dniach przed tą rozprawą wyglądała następująco. Po wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej na dzień 15 marca 2016 r. i zawiadomieniu o terminie obwinionego, ten wniósł o odroczenie terminu rozprawy ze względu na chorobę. Pismo w tej sprawie skierował do odwoławczego sądu dyscyplinarnego w dniu 11 marca 2016 r., a więc cztery dni przed wyznaczonym terminem (zob. k. 273 akt). Do pisma załączył dwa zaświadczenia lekarskie wystawione wprawdzie na potrzeby innych postępowań, z których jednak wynikało, że J. H. nie jest zdolny ze względu na chorobę, aby stawić się w sądzie w dniach 14 marca 2016 r. i 16 marca 2016 r. Z zaświadczeń tych wynikało nadto, że przewidywany termin zdolności do stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie to 19 marca 2016 r.

Z protokołu rozprawy w Wyższym Sądzie Dyscyplinarnym w dniu 15 marca 2016 r. wynika, że Sąd zapoznał się z wnioskiem obwinionego i zaświadczeniami lekarskimi i uznał nieobecność obwinionego za nieusprawiedliwioną „z uwagi na niewykazanie niemożności stawienia się w dniu rozprawy, tj. w dniu 15 marca 2015 r.”

Udział stron w rozprawie odwoławczej nie jest obowiązkowy i niestawiennictwo należycie zawiadomionej o terminie rozprawy strony nie tamuje rozpoznania sprawy pod warunkiem jednak, że strona nie korzysta ze swego prawa do udziału w rozprawie. Wtedy gdy chce z tego prawa korzystać, a obiektywne powody uniemożliwiają udział to konieczne jest odroczenie rozprawy po to, aby umożliwić stronie osobiste uczestnictwo w rozprawie. Kwestie te reguluje przepis art. 68³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, podobnie zresztą jak art. 117 k.p.k. Obwiniony wyraził wolę osobistego uczestnictwa w rozprawie odwoławczej i przedstawił usprawiedliwienie swojej nieobecności. Wprawdzie

rzeczywiście usprawiedliwienie to nie dotyczyło konkretnie dnia 15 marca, ale skoro zgodnie z wymogami z art. 117 § 2a k.p.k. obwiniony wykazał, że choroba uniemożliwia mu stawiennictwo w sądach w dniach 14 i 16 marca i dalej aż do 19 marca 2016 r., to wniosek sądu o braku stosownego usprawiedliwienia na dzień 15 marca ma charakter wysoce formalistyczny i nie sposób go zaakceptować. Nie odraczając rozprawy naruszono procesowe uprawnienie obwinionego i zarzut kasacji obrońcy obwinionego dotyczący tej kwestii uznać trzeba za zasadny. Obwiniony ma prawo do osobistego uczestniczenia w rozprawie i przedstawiania argumentów przemawiających za uwzględnieniem jego odwołania i zwalczających wywody zawarte w środku odwoławczym wniesionym na jego niekorzyść. Na tym polega realizacja prawa do osobistej obrony. Obwiniony nie korzystał zresztą z pomocy obrońcy, a orzeczenie w efekcie zmieniono na jego niekorzyść. Naruszenie prawa ma w tej sytuacji charakter rażący i w sposób oczywisty wpłynęło na treść orzeczenia.

Biorąc pod uwagę zasadność omówionych dotąd zarzutów kasacji i konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia w całości, zbędne jest ustosunkowanie się do dalszych zarzutów kasacji obrońcy obwinionego. Podczas ponownego rozpoznania sprawy odwoławczy sąd dyscyplinarny powinien mieć na uwadze granice zaskarżenia określone w odwołaniach i kasacjach. Wydaje się, że dalsze procedowanie w sprawie radcy prawnego J. H. ograniczone będzie do czynów opisanych w punktach 1, 2 i 6 wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, co powinno stanowić przedmiot rozważań sądów dyscyplinarnych nad zakresem prawomocności dotychczasowych orzeczeń w tej sprawie.

eb